

Rødlisteprosjekter i Lørenskog Husflidslag

INNLEDNING

Norges Husflidslag jobber aktivt med å opprettholde tradisjonelle håndverksteknikker og ferdigheter gjennom sitt Rødlisteprojekt. Mange lokale husflidslag har valgt en eller flere teknikker eller gjenstander som sine rødlisteprosjekter. Dette er en del av arbeidet Norge har forpliktet seg til gjennom å tiltre Unescos konvensjon om den immaterielle kulturarven. Tradisjonelt håndverk er en av konvensjonens fem områder. Lørenskog Husflidslag valgte i 2015 to teknikker som sine rødlisteprosjekter:

- * Karding og spinning
- * Tægerbinding

Både tægerbinding og karding og spinning er eldgamle håndverksteknikker, som har vært praktisert i mange samfunn gjennom historien. Vi i Lørenskog Husflidslag ønsker å bidra til å bevare og spre ferdigheter i disse teknikkene. I tillegg er laget så heldig å ha et medlem med store kunnskaper og ferdigheter i begge teknikkene: Signe Irene Berg. Hun er også en høyt skattet kursholder, både i Lørenskog Husflidslag og en rekke andre lag og undervisningsinstitusjoner.

Les mer om tægerbinding i egen artikkel.

Garn og tekstiler, karding og spinning

Overgangen fra bruk av skinn til vevde stoffer til klær og andre tekstiler var antagelig viktig i overgangen fra jakt- og veidesamfunn til jordbruksamfunn. Vevde stoffer til klær og andre tekstiler forutsetter omdanning av fiber til tråd gjennom karding og spinning. I Norge er det særlig ulla fra sauene som har blitt brukt. Sauene har antagelig vært like lenge som det har bodd mennesker i Norge. Ulla fra gamle saueraser som norsk spelsau ble karded og spunnet til tråd og garn som deretter ble vevd til stoffer og sydd til klær. Tekstiler ble også etter hvert brukt til dekorasjon og ble viktige statussymboler. I Osebergskipet (bygd rundt 820-tallet og nyttet som gravskip til to kvinner) ble det funnet store mengder tekstiler, som viser stor variasjon i kvaliteter, teknikker og materiale: blant annet ull til billedvev, tepper, i broderier og andre pyntetekstiler.

Spinning innebærer overføring av fiber/ull til sammenhengende tråd/garn. Spinning ble opprinnelig gjort på en håndtein. Steiner som har vært brukt til håndteiner er funnet i graver i Norge helt tilbake til steinalderen, de eldste trolig 6 000 år gamle. Hjulrokkene kom til Norge på 1600-tallet og gjorde spinningen langt mer effektiv.

(Kilder: Lokalhistoriewiki.no, Kulturhistorisk leksikon.no og Kulturhistorisk museum, UiO (khm.uio.no))

KARDING OG SPINNING

Det vanligste er å spinne av ull fra sauer, men pels fra andre dyr som f.eks. angora- og kasjmirgeit, kamel og alpakka betegnes også som ull. I tillegg kan også lin spinnes.

Saueull har noen unike egenskaper som gjør den til utmerket råmateriale til klær: den er smuss- og vannavstøtende og er mer varmende enn annet råmateriale.

Når sauene er klippet blir ulla renset og rengjort. Fra gammelt av ble ulla sortert, da det er behov for forskjellige typer ull til forskjellige formål. Det beste ble brukt til spinning.

Før ulla spinnes så må den kardes slik at de flokete fibrene trevles opp, renses og blandes sammen til sammenhengende «fiberflor» slik at den kan bearbeides videre.

Da får vi kardegarn, kamgarn blir fibrer lagt parallelt.

Karding utføres vanligvis med en håndkarde, som består av en plate med håndtak, hvor platen er dekket av tettsittende nåler – karder - i et lag av lær.

Man benytter 2 stk. karder, en liten del ull plasseres mellom kardene med klippekanten ned og spissen opp, slik at all ulla ligger parallelt i kardene. Når ulla er plassert, legges kardene mot hverandre for så å dras fra hverandre med en bestemt bevegelse. Når den er ferdig kardet, rulles den kardete ulla sammen til en liten «tull». Så gjentas prosessen til all ulla er kardet.

Ann Langøy demonstrerer karding.

Signe viser en ferdig «tull» etter karding.

Etter karding skal ulla spinnes slik at den blir en sammenhengende tråd. Til dette brukes en rokk eller en håndtein.

Lørenskog Husflidslag har holdt flere kurs i karding og spinning. Våre rødlisteprosjekter startet høsten 2015, men allerede høsten 2014 deltok hele styret i kurs i karding og spinning. Kurslærer var Signe Irene Berg. Videre har vi holdt kurs våren 2015 og 2018, med til sammen 11 deltakere.

*Fra kurs i 2018:
Elin Raasok og Gro Stubdal, med
kurslærer Elisabeth Riiber i midten.*

Vi deltok også med demonstrasjon av karding og spinning på Kulturminnedagen 2015. I mai 2015 ble vi invitert av Lørenskog Hus til å delta med en utstilling, og da deltok vi også én dag med demonstrasjon av karding og spinning.

Tidligere var vi også i flere år til stede ved saueklippingen på Losby Besøksgård vår og høst hvor vi demonstrerte både karding og spinning av ulla fra sauene som ble klippet der.

Vi deltar også hvert år i Den kulturelle skolesekken som arrangeres av Lørenskog Bygdemuseum for 6. klassinger fra alle skoler i hele kommunen. I de senere år har vi bl.a. hatt en Ull-stasjon, hvor vi demonstrerer både karding og spinning både på håndtein og rokk. Elevene får informasjon om prosessen, men pga. stramt tidsskjema får de dessverre ikke prøvd seg selv. Men elevene er veldig interesserte og har mange spørsmål!

Marie Louise Sandvik viser spinning på håndtein.

Signe Berg viser spinning på rokk.